

Ферид Мухић

КРАЉЕВСКИ КАРАКТЕР БАРУТА ОД ГРАНИЦЕ

Аристотел, филозоф који је људе познавао као било који мислилац прије или послје њега, дакле, онолико добро колико се они уопште могу упознати, био је убијеђен да, покрај обичних, нормалних, такозваних просјечних, постоје још двије врсте људи. Једни су они којима је сама природа утиснула небивљиви, понизни жиг ропске душе, а друге је обдарила печатом краљевске душе. Према ријечима овог знаменитог Стагиранина, природа се овдје не да обманути. Неко може, судбином или околностима, постати краљ, па ипак, гестовима, ликом, држањем, па и конституцијом, да се свима показује и открива његова ропска природа. И обратно, животне недаће могу некога учинити да буде роб, али не могу избрисати ни краљевско држање, ни сакрити оне печате који указују на присуство *Велике Душе* (Мегалопсихије), која је за овог филозофа сигуран знак краљевског карактера.

Барут од Границе (Ово *од* треба примити сасвим као ознаку племства — Barut von Granica, Barut of The Granica, Barut de la Granica) бијаше пас који је показао да и међу животињама постоје иста три основна типа. Он је био савршен краљевски карактер, у беспријекорно чистој форми.

Помагао је кад год је његова помоћ тражена, а помоћ никада није затражио. Одазивао се, а није звао. Штитио је, заштиту није заискао. За пет година, колико се овај краљевски шарпланинац кретао границама Албаније, Косова и Македоније, није узео ни залогај меса, ни комадић круха из људске руке. Нико га није видио да једе, а чиме се хранио и када је јео, остало је непознато и његовим најближим пријатељима.

Ипак, за све то вријеме био је у изванредној физичкој кондицији. Груба, оштра длака сијевала је дивљим искрама. Тигровски поглед жутих очију, озбиљан и усредоточен, откривао је велику концентрацију и неисцрпну енергију. Дубоки лавез, као тутњава из тешког сивог облака, одјекивао је громко и кањонима С'теске, Рестеличке Реке, Лево Реке, Радике, али је зебњом испуњавао и душу свакога ко би га чуо.

Ако је наш карактер уједно и наша судбина, онда је краљевски карактер Барута од Границе просто неумитно довео до његове краљевске судбине. Ништа се у његовом животу није могло десити другачије него што се десило, и све је било и обиљежено и одређено његовим сувереним бићем. Као у многим легендама о краљевима, и овај краљ је просто изронио из облака и магли и обрео се на рестеличким папњацима. Већ прве године, и сам је постао легенда. Нико од овчара није знао како је тај моћни, тамносиви пас ту стигао. Знало се само да је стигао преко границе, јер да је био с ове стране, не би могао остати непознат. Видјело се да је одрастао уз овце, а разумијевао је подједнако и албанске и горанске ријечи. Таквом изузетном псу сви су се обрадовали, многи су покушали да га придобију да крене уз њихово стадо, а Енвер Мушка му је надјенуо име. Због тамне, као подгорене боје длаке, са преливом на врховима у мрко, као сиви одсјај, а још више због експлозивности у акцији и израза моћне енергије у мировању, пас је назван Барут. Пошто је свакако морао доћи са границе, а и живот је ту провео, касније му је додано, да би се разликовао од неколико других чувених паса истог имена, Барут од Границе.

Изгледом, пас се одмах издвајао од просјечних примјерака расе. Прије свега, био је веома велик и крупан. Конституцијом тежак атлетски тип, истински представник молосоида, морао је бити у плећима виши од 84 см и тежити барем 65 kg. Упркос томе, корак му је био лак, дуг, без видљивог напора, па је подсјећао на кретање крупног леопарда. Овом утиску доприносиле су и његове снажне дуге ноге, округлих, веома крупних шапа.

Иако је био способан да усмрти, није био тип убице. Увијек сам, никада није изгледао осамљен. Гдје год се појавио, постало би јасно да му ниједан противник није дорастао. За мање од двије недјеље, постало је јасно да је у региону Рестелице, дакле тамо гдје је срце и Шар Планине и изворних шарпланинаца, Барут од Границе неприкосновено најјачи и најспособнији пас.

Ово мишљење потврдио је спектакуларно, када је, једног кишног јутра, наизглед безразложно појурио рубу бездани и бацио се у набујалу Рестеличку Ријеку. Пола села је пратило како га дивља ријека баца низ водопаде и удара о стијене, како ишчезава у дубоким вировима и онда, пар стотина метара низводно, из заплеме бујице, у мало мирнијој ували, извлачи малог Фејзулу. Нико није примјетио када се дијете оклизнуло и са стрме обале скотрљало у планинску ријеку. Са своје осматрачнице видио је то само Барут од Границе и направио истински подвиг. Извукавши малог дављеника на сигурно, пас се отресао воде оним карактеристичним уздужним покретима, који иду од главе према рену, до прстију задњих ногу, и смјестио се уз дијете, сачекавши гоми-

лу. На челу је као без душе трчао отац малог Фејзуле, а онда цијели буљук дјеце и одраслих. Пас их је примио достојанствено. Месо, које му је пружао отац снашеног и неколико усхићених овчара, није ни омири-сао. Дјеци, која су се тискала око Фејзуле, сасвим кратко је дозволио да га помилују, а онда се удаљио назад до своје осматрачнице.

И данас, они старији Рестеличани то мјесто називају Барутово Место.

Од одраслих, дозвољавао је да му се приближи, и уз њега понуши цигарету качака, само чувени Хамза. За тихих сутона, у доба док се свјетло са мраком за превласт бори, често су их виђали заједно. Хамза је сједио и пушио, а пас је лежао у близини. Њихове силуете јасно су се оцртавале ту, изнад хука ријеке, на стијенама код Ђељове Рупе, на баркарној основи западног неба.

Хамза је био онај мџу људима овог краја за кога би аутор *Никомахове епике* рекао да има краљевски карактер. О њему се знало да је био толико снажан да се једном, у Драгашу, хрвао са три јака овчара истовремено. Ниједан, па макар и најјачи пеливан (баш пеливан), за њега није био никакав противник. И Хамзу нико није никада чуо да зазива у помоћ. Није се ни чуло да је некоме, ко је њега звао, одбио да помогне. Његова урођена аристократска, господска природа оцртавала се у сваком поступку, свакој ријечи, у гестима, у начину на који сједи или држи чибук. Укратко, зрачила је из њега. Било је познато да се никада не сагиње да подигне оно што би њему испало из руке. Причало се како су му се чудили што се није машио ни марамике, поклоне његове дјевојке, давно, док је још био момак. По локалном обичају, те су марамике нешто најмилије момцима. Дјевојке у њих завију струк мирисне траве *моравке*, па је онда неко вријеме носе у њедрима и тек последије дају момку. „Да ми је кеса са сто дуката испала, лакше би је прежалио. Око ми не би трепнуло!” — причао је касније. Али, ипак, ни тада се није сагнуо да подигне оно што му је, макар и непажњом, испало на земљу. Јер, јунаку не доликује да се сагиње за нечим што је сам из руку испустио.

А Баруту од Границе, никада ништа, што би зубима дохватио, није из уста испадало. А ако некад и јесте, сигурно се ни он није сагињао да то ухвати, или подигне поново.

У борби су га видјели само једном. Стабилног темперамента, сигуран у своју снагу, сам није био агресиван, нити је, без разлога, започињао кавгу. Пси, па и онако јаки, оштри и борбени какви су рестелички шарпланинци, са њим се нису никада ухватили у коштац. Није имало ни смисла, ни потребе. Он је био њихов архонт, самотни велможа који помаже ондје гдје треба, онима којима треба. Овчари су покушали неколико пута да на њега нахушкају неколико чувених мегданџија, прекаљених у борбама паса. Узалудно. Пси су се сваки пут показали разумнији од људи и одбијали су сукоб са таквом страшном борбеном машином какву је представљао Барут од Границе.

Борба коју је цијела Рестелица гледала, водила се једног јасног зимског дана. Изнад села, према вису Абдав, усред подијева, појавила се група од шест вукова. Лаки планински синови добро су процијенили ста-

носима пршића, почели су своју вучју свадбу. И док су најхрабрији шарпланинци лајали везани, да не били растргнути од вукова када им се осамљени приближе, одједном су сви видјели како се стрмом страном вуковима примиче Барут од Границе, а око њега пршти нови снијег. Гледали су како су се вукови најприје узнемирили, па онда заинтересовали, а када су се увјерили да за псом не иде нико и да је он већ изван пушкомета, како су направили полукружну ступицу. Вучица је чекала у центру унутра окренутог полукруга. У почетку је изгледало као да се играју са псом, одскакују, трче око њега, у некој разиграној, веселој пантомими, јер никакав глас није допирао од њих. А онда су навалили. На крају, у глухој тишини, под јасно модрим небом, на сунцем обасјаном снијегу, видјело се како је на ногама остао само он — Барут од Граница. Вукови су лежали у бијелом и крвавом снијегу и лизали своје ране. И још су могли видјети како је крвавом, али чилом и разиграном псу пришла сребрена вучица и под небеском куполом, ту, на врху планине, спарила се с њим.

И данас су живи овчари који су као дјецa гледали ову незаборавну и неупоредиву представу.

Последњу његову борбу нико није видио. А запамтили су је сви. Слиједеће зиме, годину дана после је вучје свадбе на врху Абдав, једне зоре, нашли су Барута од Границе, непомичног и свег у крви. Под њим је лежао један мртав вук, на два метра даље други. Трећи је био у потоку. Нашли су га по крвавом трагу. Пет крвавих трагова открили су људима да је било осам вукова и да су и свих пет преживјелих озбиљно повријеђени.

„Ноћ је била толико тиха да се чуло како снијег шушти док пада. Све се одиграло највише за један сат. Знам по томе што сам пред спавање изишао и поред капијом попушио цигару сједећи уз Барута.“ — причао је Хамза сабраним и погруженим овчарима, дјеци, хоци, женама. Све што је могло ходати у Рестелици скупило се да чује причу. „Борио се на метар до људи који су спавали, под њиховим прозорима. Под мојим прозором је и погинуо. Био је то прави јунак, каквих више нема ни међу псима, ни међу људима. Борио се, ту до мене, а ни мене није потражио да му помогнем. Ни гласа није хтјео да пусти.“ Повуче дим из савијене цигарете. „Нема ни звијери, ни пса, ни човјека који не би јекнуо, који не би глас пустио, који не би помоћ затражио, кад га осам вукова кољу.“

А Барут ни гласа није пустио. Таквом јунаку није доликовало помоћ да тражи, јер јунак, само од већег јунака може помоћ затражити! А већег јунака него што је био Барут од Границе, колико ја знам, овдје међу нама, нема.

Многи шарпланинци упамћени су по разним особинама и подвизима. Барута од Границе памтиће по његовом неприкосновеном краљевском карактеру, какав се заиста не налази више међу људима, па, чак, ни међу псима.